לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה יט.

אברהם אבינו שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה שרשעים היו שנאמר [1]הבה נבנה לנו עיר ובדרך חטאים לא עמד שלא עמד בעמידת סדום שחטאים היו שנאמר [2]ואנשי סדום רעים וחטאים ליי' מאד; שלא ישב במושב לצים מפני שלצנים היו שנאמר [3]ויהי כטוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק לנו [4]אשרי איש ירא [את] ה' אשרי איש ולא אשרי אשה א"ר עמרם אמר רב אשרי מי שעושה תשובה [א]כשהוא איש ר' יהושע בן לוי אמר אשרי מי שמתגבר על יצרו כאיש במצותיו חפץ מאד אר"א במצותיו ולא בשכר מצותיו והיינו [6]דתנן הוא היה אומר [7]אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס כי אם בתורת ה' חפצו [8]א"ר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנאמר [5]כי אם בתורת ה' חפצו לוי ור"ש ברבי יתבי קמיה דרבי וקא פסקי סידרא סליק ספרא לוי אמר לייתו [לן] משלי ר"ש ברבי אמר לייתו [לן] תילים כפייה ללוי ואייתו תילים כי מטו הכא כי אם בתורת ה' חפצו פריש רבי ואמר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ אמר לוי רבי נתת [9]לנו רשות לעמוד אמר ר' אבדימי בר חמא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ואמר רבא בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף [7]נקראת על שמו שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה [8]ואמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה שנאמר בתורת ה' והדר ובתורתו יהגה ואמר רבא לעולם ליגרים איניש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנאמר [6]גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב ולא כתיב טחנה [10]רבא רמי כתיב [7]על גפי וכתיב [8]על כסא [9]בתחלה על גפי ולבסוף על כסא כתיב [9]בראש מרומים וכתיב עלי דרך בתחלה בראש מרומים ולבסוף עלי דרך עולא רמי כתיב [10]שתה מים מבורך וכתיב ונוזלים מתוך בארך בתחלה שתה מבורך ולבסוף ונוזלים מתוך בארך [11]אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא מאי דכתיב [11]הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות מתמעט ואם קובץ על יד ירבה אמר רבא ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה אמר רב נחמן בר יצחק אנא עבידתה וקיים בידי [12]אמר רב שיזבי משמיה דר"א בן עזריה מאי דכתיב [12]לא יחרוך רמיה צידו לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי ורב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך [13]כי אתא רב דימי אמר משל לאדם שצד צפרין אם משבר כנפיה של ראשונה כולם מתקיימות בידו ואם לאו אין מתקיימות בידו [13]והיה כעץ שתול על פלגי מים אמרי דבי ר' ינאי כעץ שתול ולא כעץ נטוע כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר להו רב חסדא לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא ומסתפינא דשבקיתו לי ואזליתו כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם שבקוהו ואזול קמיה [7]דרבא אמר להו הני מילי סברא אבל גמורא מרב אחד עדיף כי היכי דלא

אשרי איש ולא אשרי אשה. אכל לעיל גבי אשרי האיש לא דייק הכי דאיש משמע למעוטי אשה והאיש משמע למעוטי איש אחר: **על** מנת **לקבל פרס.** פי' כתוהא אם לא תכא שאילתו כמו שעושין עובדי כוכבים אבל אם אינו תוהא דמי להא דאמרינן בפ"ק דב"ב (דף י:) ובפ"ק דפסחים (דף ח.) ובר"ה (דף ד.) דתניא אבל זה לצדקה ע"מ שיחיה בני הרי זה צדיק גמור[א]:

אמר רבא אמר רב סחורה. משמע שרב סחורה רבו מובהק היה שהרי בכמה מקומות מצינו שאומר הרבה דברים משמו והא דאמר לעיל אלו מצינות (ב"מ דף נב.) אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת ומפרש רבא כגון רב סחורה דאסברא לי זוהמא ליסטרון הכם אית דגרסי רבה ואית דגרסי רבא וה"פ אפילו לא קבלתי ממנו אלא דבר זה אמין בו כ"כ דבר חידוש אני מייב לקרוא עליו[ב]:

אנא עבידתה. בדל"ת פירוש עשיתיה ומה שלא אמר קיימתיה אמין לשון קיום שיך אלא בדבר מצוה כי ההיא דסוף במה מדליקין (שבת דף לד.) גבי עשרתם ערבתם הדליקו את הגר וקא אמר דצריך למימריהו בגימותא כי היכי דליקבלו מיניה וקאמר אנא לא שמענא וקיימתיה מסברא ויש גורסים עבדיתה בר"ש ולא נהילא דא"כ בא לסתור ולהתפאר שעבר על דברי חכמים:

ישנם

אמר רבא אמר רב סחורה. מוהכן היה שהרי בכמה מקומות מצינו שאומר הרבה דברים משמו והא דאמר סוף אלו מציאות (ב"מ דף נב.) אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת ומפרש רבא כגון רב סחורה דאסברא לי זוהמא ליסטרון הכם אית דגרסי רבה ואית דגרסי רבא וה"פ אפילו לא קבלתי ממנו אלא דבר זה אמין בו כ"כ דבר חידוש אני מייב לקרוא עליו[ב]:

אנא עבידתה. בדל"ת פירוש עשיתיה ומה שלא אמר קיימתיה אמין לשון קיום שיך אלא בדבר מצוה כי ההיא דסוף במה מדליקין (שבת דף לד.) גבי עשרתם ערבתם הדליקו את הגר וקא אמר דצריך למימריהו בגימותא כי היכי דליקבלו מיניה וקאמר אנא לא שמענא וקיימתיה מסברא ויש גורסים עבדיתה בר"ש ולא נהילא דא"כ בא לסתור ולהתפאר שעבר על דברי חכמים:

ישנם

מסורת הש"ס

א) מכות פ"ח מ"ג, ב) נ"ל מגילה, ג) [נ"ל לו], ד) [קידושין לב:], ה) [כרכות סג:], ו) [סנהדרין לח. כ"ב], ז) [עירובין נד:], ח) שם, ט) שם, י) [נ"ל דרכה], כ) [משלי כו], ל) [שמות כח], מ) [ועי' תוס' פסחים ח: ד"ה שחכה ותוס' ר"ה ד. ד"ה בשבילן], נ) [וע"ע תוס' יומא קו. ד"ה רבא ותוס' סנהדרין מט: ד"ה אמרן].

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: בראשית יא ד
2. וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים לַיְיָ מְאֹד: בראשית יג יג
3. וַיְהִי כְּטוֹב לִבָּם וַיֹּאמְרוּ קְרָאוּ לְשִׁמְשׁוֹן וִישַׂחֵק לָנוּ וַיִּקְרְאוּ לְשִׁמְשׁוֹן מִבֵּית הָאֲסוּרִים וַיְצַחֵק לִפְנֵיהֶם וַיַּעֲמִידוּ אוֹתוֹ בֵּין הָעַמּוּדִים: שופטים טז כה
4. הֲלְלוּיָה אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת יְיָ בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד: תהלים קיב א
5. כִּי אִם בְּתוֹרַת יְיָ חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה: תהלים א ב
6. גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל עֵת: תהלים קיט כ
7. שְׁלֻחָה נְעָרוֹתָיהָ תִּקְרָא עַל גַּפֵּי מְרוֹמֵי קָרֶת: משלי ט ג
8. וְיָשַׁבְה לְפֶתַח בֵּיתָהּ עַל כִּסֵּא מְרוֹמֵי קָרֶת: משלי ט יד
9. בְּרֹאשׁ מְרוֹמִים עֲלֵי דֶרֶךְ בֵּית נְתִיבוֹת נִצָּבָה: משלי ח ב
10. שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֶרֶךָ: משלי ה טו
11. הוֹן מֵהֶבֶל יִמְעָט וְקֹבֵץ עַל יָד יַרְבֶּה: משלי יג יא
12. לֹא יַחֲרֹךְ רַמִּיָה צֵידוֹ וְהוֹן אָדָם יְקַר חָרוּץ: משלי יב כז
13. וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ: תהלים א ג

מוסף רש"י

על מנת לקבל פרס. לשון ערך. כמו בערך ומתרגמינן כפורסיה מי שלא מאמר מקיים מצות מולאי כדי שיפסיק לי כל גרכי, אלא ענגר מאכנה (אבות פ"א מ"ג), **ובתורתו יהגה.** בתחילה היא נקראת תורת ה' ומשלמדה וגרסה היא נקראת תורתו (קידושין לב:). **ואחר כך יהגה.** יעיין (ברכות סג:). **אנא עבידתה.** לקטן על יד וחזרתי עליה עד שהחזקתי בה ואח"כ חזרתי ושמעתי אחרת (שם). **לא יחרוך.** טוטריקון דרש ליה, לא יחיה ולא יאריך (ערובין נד:). **צייד הרמאי.** שמרבה בגירסא ואינו מחזר עליה (שם). **ורב ששת אמר.** אין זה רמאי אלא שוטה והקיבן על יד היא הרמאי ועבדוס בדבר והוא יחרוך, כלומר יתקיים בידו כצייד הרמאי שמשבר גף ראשון ראשון כשהוא נוטלו שלא יברח הוא מוכן שופים ואוכלן, וקרא אחמוהי מתמה לא יחרוך לא יצלה ויאכל (שם).

עין משפט נר מצוה

א (מיי' פ"ב מהל' תשובה הלכה ח):
עה ב מיי' פ"ו מהלכות תשובה הלכה ו [ד]:

גליון הש"ם

גמ' בתחלה על נפ'. עיין סנהדרין סוף לח ע"ז תוס' ד"ה כמחלה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכולות הגורם הרבה יחד אינו יכול לאחוז עליו פעמים רבות ומשמע:

רבינו חננאל

אברהם אבינו שלא הלך בעצת אנשי הפלגה שרשעים היו ובדרך חטאים אלו אנשי סדום שלא עמד עמהם ולא ישב במושב פלשתים כי הוא מושב לצים. אשרי האיש ירא את ה' אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש כלומר בתוקפו ומתגבר ומשבר את יצרו כאיש. במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו מיכן שנו אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל פרס וכו'. כי אם בתורת ה' חפצו אין אדם קורא אלא מה שלבו חפץ; כל העוסק בתורה הקב"ה עושה חפצו שנאמר בתורת ה' חפצו. אמר רבא בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ולבסוף נקראת על שמו שנאמר ובתורתו יהגה: לעולם ילמד אדם והדר יהגה שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו והדר ובתורתו יהגה. ואמר רבא ליגרוס איניש אע"ג דשוכח שנאמר גרסה נפשי לתאבה. שתה מים מבורך בתחלה מבור ואחרי כן נוזלים מבאר שנובעת מים חיים. הון מהבל ימעט אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעטת כלומר שוכח ואם קובץ על יד על יד ירבה. והיינו דכתיב לא יחרוך רמיה צידו וגו' פי' אם אינו משבר כנפי העוף שכבר אינה יכולה לפרוח אם מתעסק לצדד אחרת זו פורחת כך השמועה אם אינו שונה אותה הרבה עד שיתיישב בלבו אלא מתחיל אחרת משכח הראשונה. והיה כעץ שתול שמשלח (ב) שרשים וענפים ולא נערך ועומד בלבד פלגי מים כלומר שתול על נהרות הרבה מיכן אמרו כל הלומד מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם:

(ב) נראה מדברי רבינו שהיה נוהם כעין שחול ולא נערך ועומד ומפלגי מים מסיק לדרשא הלומד מרב אחד וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com